

PÅTEGNINGSARK**Riksadvokatembetet
Postboks 2102 Vik
0125 Oslo**

Dok nr

14626384 O 29/19-63/GKL009

17. juni 2022

**KOLLISJON MELLOM KNM HELGE INGSTAD OG SOLA TS –
PÅTALEAVGJØRELSE I SAK MOT STATEN /FORSVARSDEPARTEMENTET –
FORETAKSSTRAFF**Sendes Hordaland, Sogn og Fjordane statsadvokatembeter.

Det vises til Riksadvokatens siktelse (dok 18,08) og brev 4. mai 2022 til staten v/ Forsvarsdepartementet (dok 16,10,05) med varsel om foretaksstraff, jf. straffeloven §§ 27 og 28. Forsvarsdepartementet har 20. mai 2022 inngitt merknader til spørsmålet om foretaksstraff (dok 16,10,06). Riksadvokaten har vurdert merknadene, uten å finne at de er egnet til å endre den foreløpige vurderingen av at det er grunnlag for foretaksstraff mot staten v/ Forsvarsdepartementet i anledning kollisjonen mellom KNM Helge Ingstad og Sola TS.

Riksadvokatens sentrale vurderinger fremgår av avsnittene nedenfor.

Når et straffebud er overtrådt på vegne et foretak, herunder offentlig virksomhet, "kan" foretaket straffes, jf. straffeloven § 27. Riksadvokaten har konkludert med at brobesetningen på KNM Helge Ingstad ved uaktsomhet forårsaket sjøskade som lett kunne medføre tap av menneskeliv, og dermed overtrådte straffeloven § 356 jf. § 355. Ansvarshavende navigatør/vaktsjef var i forkant av sammenstøtet bistått av en brobesetning på seks personer, inkludert to som var under opplæring, dog slik at posisjonen som styrbord utkikk sto tom fra ca. 03.45 til ca. 03.59 som følge av spisepauser. Riksadvokaten har konkludert med at det er grunnlag for personlig straffansvar for ansvarshavende navigatør, jf. dok. 01,19, men også brobesetningens samlede atferd må karakteriseres som uaktsom.

Foretaksstraff er fakultativ, og bør "ikke ... anvendes i andre tilfeller enn hvor dette anses hensiktsmessig", jf. bl.a. Rt-2013-1025. Avgjørelsen beror på en bred skjønnsmessig vurdering der det særlig tas hensyn til momenter som er angitt i straffeloven § 28 bokstav a) til g). De sentrale momentene for vurdering av foretaksstraff i denne saken er bokstav a) straffens preventive virkning, bokstav c) om overtredelsene kunne vært forebygget, og bokstav b) overtredelsens grovhet.

Fregatten ble ført langs en forhåndsplanlagt rute gjennom et område dekket av Fedje sjøtraffikksentral, et definert risikoområde, uten å sende ut AIS-informasjon. Fregatten var da kun synlig for andre fartøyer visuelt og som et radarekko. I en slik situasjon er det nødvendig med særskilt aktsomhet, men likevel identifiserte ikke brobesetningen Sola TS som et fartøy på kollisjonskurs før meget kort tid før sammenstøtet. Riksadvokaten har som nevnt over konkludert med at ansvarshavende navigatør er så mye å klandre for sammenstøtet at terskelen for strafferettslig uaktsomhet er oppfylt. At det kunne oppstå menneskelig svikt var imidlertid

Godkjent digitalt

Jørn Sigurd Maurud (JSM003) 17.06.2022

heller ikke i forkant av seilassen en upåregnelig risiko. Etter riksadvokaten syn ville bedre og klarere retningslinjer og prosedyrer for å hindre den type sammentreff av uheldige omstendigheter på bro som er konstatert i denne saken, kunne ha avverget ulykken. En trekker særlig frem:

- vaksjefen hadde det overordnede ansvaret for opplæring av besetningsmedlemmer i to posisjoner samtidig som han var relativt fersk som navigatør,
- de i besetningen som kunne bistå vaksjefen ved å følge med på radar mv. gjennomførte opplæring i optisk posisjonering. Samtidig sto én av de to utkikkposisjonene, styrbord utkikk, ubemannet i en lengre periode.
- brobesetningen – som alle hadde kort, eller for vaksjefens del relativt kort, erfaring – hadde ikke et bevisst forhold til muligheten for at det opplyste "objektet" ved Stureterminalen, og deretter i den normale tankskipleden ut fra terminalen, kunne være et tankskip som måtte vies oppmerksomhet.

Forsvaret har i ettertid innført adekvate tiltak for å forebygge at noe liknende skjer igjen, men etter riksadvokatens syn illustrerer hendelsesforløpet at tiltakene burde vært gjennomført tidligere. Straff vil formentlig bidra til å øke oppmerksomheten om viktigheten av å forebygge slike hendelser gjennom risikovurderinger og tilstrekkelige instruksjoner og/eller retningslinjer i styrende dokumentasjon.

Straffebudet gjelder en bestemmelse til vern om liv og helse, og dermed et område der allmennpreventive hensyn kommer inn med styrke. Den direkte konsekvensen av overtredelsen var en meget alvorlig skipsulykke og et svært stort økonomisk tap for staten. Norges og NATOs forsvarsevne ble svekket. Det offentliges interesse i at det reageres overfor lovbrudd som gjelder så store offentlige verdier, tillegges en viss vekt.

For så vidt gjelder botens størrelse, antas at selve beslutningen om anvendelse av foretaksstraff er av langt større allmennpreventiv betydning enn utmåling av boten. Det finnes ikke sammenlignbare saker. Tidligere forelegg etter ulykker i forsvaret, i saker med dødsfølge, har vært på 10 millioner kroner. I denne saken gikk det ikke liv tapt, men faren for dette var betydelig. De økonomiske konsekvensene ble enorme. Samlet sett mener riksadvokaten at en bot på 10 millioner kroner er passende.

Riksadvokaten har merket seg at departementet videreformidler Forsvarets bekymring for at *"den strafferettslige etterforskningen og påtalemessige behandling av saken kan lede til at fremtidige ulykker ikke blir undersøkt med den åpenhet som er nødvendig for å ivareta behovet for læring"* og påpekning av at saken allerede har fått slike negative konsekvenser. Til dette skal kort bemerkes at riksadvokaten forutsetter at Forsvarsdepartementet som øverste leder av sektoren besørger at også fremtidige ulykker undergis grundige og tillitvekkende undersøkelser med sikte på læring – også ved ulykker av en slik karakter og alvorlighetsgrad at det kan være grunnlag for straffansvar for enkeltpersoner eller foretaket.

Godkjent digitalt

Jørn Sigurd Maurud (JSM003) 17.06.2022

Statsadvokaten bes etter dette utferdige forelegg på foretaksstraff mot

staten v/ Forsvarsdepartementet

Myntgata 1, Postboks 8126 Dep., 0032 Oslo

for overtredelse av

straffeloven § 356, jf. § 355, jf. § 27

for ved uaktsomhet å ha forårsaket sjøskade eller lignende ulykke, som lett kunne medføre tap av menneskeliv.

Når et straffebud er overtrådt på vegne av et foretak, kan foretaket straffes.

Grunnlag:

Natt til torsdag 8. november 2018 ble fregatten KNM Helge Ingstad ført sørover i Hjeltefjorden med en hastighet på ca. 17 knop og med AIS i passiv modus, uten at brovaktlaget utviste den aktsomhet og tok de forholdsregler som sikker navigasjon forutsetter.

Det ble ikke viet nødvendig oppmerksomhet om mulige fartøyer i farleden, tilgjengelige navigasjonshjelpemidler som radar og AIS-plotting ble ikke benyttet på hensiktsmessig måte, og enkeltpersoners observasjoner av et fartøy ble ikke formidlet til ansvarshavende navigatør. Verken det at fregatten måtte avvike fra den forhåndsplanlagte og validerte kursen eller anrop fra los om bord på tankskipet Sola TS og trafikkleder ved Fedje VTS, om at fregatten måtte "svinge styrbord" eller "foreta seg noe", foranlediget at vaktsjef eller brovaktlaget for øvrig foretok undersøkelser. Det ble da heller ikke iverksatt fare- og skadeavvergende tiltak, som å redusere farten eller å avklare identitet og posisjon for anropene og årsaken til at fregatten ble bedt om å svinge styrbord.

Ansvarshavende navigatør forsto derved for sent at objektet i farleden var tankskipet Sola TS. Dette medførte at KNM Helge Ingstad kl. 04.01 kolliderte med tankskipet utenfor Stureterminalen i Øygarden. Fregatten ble påført omfattende materielle skader i skroget på styrbord side, mannskapet mistet kontroll med styringen og fregatten gikk mot land og grunnstøtte. Hendelsen medførte fare for tap av liv for mannskap. Sola TS ble påført mindre materielle skader.

Boten settes til 10 000 000 – ti millioner – kroner.

Dersom forelegget ikke vedtas, bes saken fremmet for retten, jf. straffeprosessloven § 268.

Underretning om avgjørelsen er gitt staten v/ Forsvarsdepartementet ved gjenpart av denne påtegningen.

Jørn Sigurd Maurud

Godkjent digitalt

Jørn Sigurd Maurud (JSM003) 17.06.2022

Helene Bærug Hansen
statsadvokat

Gjenpart: staten v/Forsvarsdepartementet (ref 2020/1169-24/FD V 3/FRI)

Godkjent digitalt
Jørn Sigurd Maurud (JSM003) 17.06.2022